

Yayın Geliş Tarihi : 20.02.2015
Yayın Kabul Tarihi : 06.07.2015
Online Yayın Tarihi: 25.12.2015

Dokuz Eylül Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Cilt:30, Sayı:2, Yıl:2015, ss. 149-169

Gençlerin Sivil Toplum Kuruluşlarındaki Gönüllülük Faaliyetleri ve Gönüllülük Algısı: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) Örneği*

Aşlı YÖNTEN BALABAN¹

İnci ÇOBAN İNCE²

Öz

Herhangi bir karşılık beklemezsizin yapılan çalışmalar olarak tanımlayabileceğimiz gönüllü faaliyetler, toplumsal yapının güçlendirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Gençlerin gönüllü faaliyetlere katılımı, kişisel gelişimlerinin yanı sıra toplumsal bütünleşmelerini sağlayarak gençleri katılımcılık alanında aktif hale getirecektir. Çalışmada, Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarında gençlerin gönüllülük faaliyetleri, TEGV örneği üzerinden ele alınarak, bireylerin gönüllülük algısı ve bu tür gönüllü çalışmaların genç gönüllülere ve topluma yapacağı katkıların değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Gönüllülük, Katılım, Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV)*

JEL Sınıflandırma Kodları: *I29, L31*

Youth Voluntary Activities in Non-governmental Organizations and Perception of Volunteerism: Example of Educational Volunteers Foundation of Turkey (TEGV)

Abstract

Volunteer activities, which can be described as activities without demanding any recompense, has an important role in strengthening the social structure. Youth participation into voluntary activities makes them active in the field of social integration while contributing their personal development. In this study, youth voluntary activities with regards to non-governmental organizations in Turkey will be discussed. It is also aimed to evaluate perception of volunteerism and the contribution of young volunteers’ activities to themselves in specific and to society in general.

Keywords: *Participation, Volunteerism, Educational Volunteers Foundation of Turkey (TEGV)*

JEL Classification Codes: *I29, L31*

*Bu makale 5-7 Şubat 2015 tarihleri arasında Selçuk – İzmir’de gerçekleştirilmiş olan VI. European Conference on Social and Behavioral Science’da sunulmuş “Youth Voluntary Activities in the Cities in Educational Field: Example of Educational Volunteers Foundation of Turkey (TEGV)” başlıklı tebliğin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, yonten.asli@hotmail.com

²Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, inci.coban@deu.edu.tr

1. GİRİŞ

Gönüllülük en temel anlamı ile bireylerin maddi çıkar beklemeksizin kendi iradeleri ile toplumsal yarara hizmet eden faaliyetlere destek vermesidir. Dolayısıyla gönüllülük kavramının içerisinde maddi çıkar, bireyin kendi iradesi dışında zorlama, baskı gibi unsurlar yer almamaktadır. Sivil toplum kuruluşları (STK) bu noktada önem kazanarak, bireylerin gönüllü faaliyetlerde bulunmalarının zeminini oluşturmaktadır. Nitekim Türkiye özelinde değerlendirildiğinde eğitimden sağlığa birçok alanda STK'lar gönüllü faaliyetlerde bulunmaktadır. Eğitim alanında gönüllü faaliyetlerin bir örneğini oluşturan, bu sayede Türkiye'de eğitim alanında önemli bir yere sahip olan ve mülakatlarımızı gerçekleştirdiğimiz Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) eğitim alanındaki faaliyetlerini çoğunlukla gönüllü desteğiyle yürütmektedir. 2014 yılında, Türkiye geneline yayılan 90 etkinlik noktasında, 9400 aktif gönüllünün desteğiyle faaliyetler yürütülerek çocuklara eğitim desteği verilmiştir.

Gönüllü faaliyetlerin gerçekleşmesi noktasında dinamik bir güç olarak gençler pek çok alanda olduğu gibi başat rol oynamaktadır. Her ne kadar, sosyal devletin yapması gereken görevlerin STK'lar tarafından gönüllülük faaliyetleri başlığı altında yapılması eleştirilen noktalardan biri olsa da, gerek Türkiye'de gerekse diğer pek çok ülkede gençler gönüllü faaliyetlere katılmakta ve böylelikle hem kişisel gelişimlerine hem de toplumsal kalkınmaya destek olmaktadır. Bu sayede eğitim, sağlık, çevre vb. geniş bir yelpazeye yayılan gönüllü faaliyetler, sahip olduğu insan kaynağı sayesinde ihtiyaç duyulan alanlara sınırlı imkânlarla hizmet etmeyi kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla özellikle STK çatısı altında birleşen gönüllü gençler, toplumda aksayan, eksik kalan alanları tamamlama rolünü üstlenmiş bulunarak, gönüllü faaliyetlerin gerçekleşmesinde kolaylaştırıcı olmaktadır. Gönüllü gençler, bir yandan yaşadıkları topluma yarar sağlayacak projeler içinde yer alarak sosyal sorumluluklarını yerine getirme fırsatı bulurken bir yandan da mesleki gelişimleri konusunda kendilerine de bireysel fayda sağlamaktadır. Bu sayede Türkiye'de gönüllülük bilinci artırılarak, bireysel ve toplumsal kalkınmaya katkıda bulunulacaktır. Fakat bu noktada belirtilmelidir ki,

Türkiye’de STK’lardaki artış gönüllü sayısını da artırmakla birlikte, gönüllü faaliyetlere katılım düzeyi Türkiye’de yüksek değildir. Bu durum toplumsal hayatta gözlemleyebildiğimiz bir sonuç olmak ile birlikte, uluslararası alanda yayımlanan raporlar ile de temellenmektedir.

Çalışmada, öncelikle gönüllülük tanımına ilişkin kavramsal çerçeve çizilerek sivil toplum kuruluşları ve gönüllülük faaliyetleri üzerinde durulmuştur. Bu doğrultuda da, TEGV bünyesinde eğitim parkı sorumlularıyla ve gönüllü gençlerle gerçekleştirilen mülakat soruları, gençlerde gönüllülük algısını ortaya koyma amacından hareketle, gönüllülüğün temelinde var olan bileşenler ile gönüllü gençlerin mensubu oldukları faaliyetleri gerçekleştirme noktasında taşıdıkları kaygının benzerlik taşıyacağı göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Zira, çalışmanın kilit noktası ve amacı gönüllü gençlerin gönüllülük algısını ortaya koymaktır. TEGV örneği üzerinden Türkiye’de gönüllülük algısının ne olduğu, gönüllülük düzeyinin görece düşük olma nedenleri, gönüllülüğün bireye ve topluma kazandıkları konularının çalışmada ele alınması ve eğitim parkı sorumluları ile de mülakat yapılması bu amacı net bir şekilde ortaya koyma kaygısından ileri gelmektedir.

2. GÖNÜLLÜLÜK VE KAZANDIRDIKLARI

2.1. Gönüllülük Nedir?

Dünya genelinde gençler eğitimden sağlığa, çevre sorunlarına kadar çok çeşitli alanlarda gönüllü faaliyetlere katılmaktadırlar. Gönüllülüğün ne olduğu konusunda farklı tanımlar mevcuttur. Bir başka deyişle, gönüllülük kavramı, toplumların sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerine göre farklı anlamlar taşımakta ve bu durum da gönüllülükle ilgili farklı tanımları karşımıza çıkarmaktadır.

Gönüllülük, pek çok ülkede geleneksel inançlar ve topluluk adetleriyle iç içe geçerek ortaya çıkmıştır. Örneğin Norveç’te kolektif gönüllü çalışmayı tanımlayan “Dugnad” terimi vardır. Köylerde baharda yapılan yöresel temizlik bunun bir örneğidir. “Dugnad”, hem zamandan ve paradan tasarruf sağlamakta hem de topluluk üyeleri arasında topluluk ruhu oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Arap

A. YÖNTEN BALABAN – İ. ÇOBAN İNCE

dünyasında ise gönüllülük kutlamalarda ya da zor zamanlarda yardım etmekle ilişkilidir. Arapçada gönüllülük anlamına gelen “tatawa’a”, bir şey bağışlamak demektir. Güney Afrika’da “ubuntu” kavramı da, diğerleriyle ilişki içinde olan bireyi tanımlamaktadır. Bir ülkeden geçen seyyahın bir köyde durması ve yiyecek vb. istemeden köylüler tarafından kendisine yiyecek verilmesi buna örnek olarak gösterilebilir (State of the World’s Volunteerism Report, 2011). Türkiye’de sıkça rastladığımız, bayramlarda geleneksel olarak yapılan yardımlar, bağışlar ve kan bağı, zaman zaman gönüllülük olarak tanımlanabilir. Bunun yanı sıra işçi sendikaları ve üyelikleri veya ticaret odası tarafından yapılan işler gönüllü birer iş olarak değerlendirilebilir (Aydınlıgil, 2013: 32).

Gönüllülük konusu küresel düzeyde pek çok kuruluş tarafından ele alınmıştır. Birleşmiş Milletler tarafından 2001 yılı Uluslararası Gönüllüler Yılı olarak ilan edilmiştir. Birleşmiş Milletler 5 Aralık gününü de Uluslararası Gönüllüler Günü olarak ilan ederek kutlamaktadır. Bu günde gönüllü çalışmaların faydalarını duyurmak ve gönüllü katılımın artırılması amaçlanmaktadır. Birleşmiş Milletler Gönüllüleri Programı tarafından ilk kez hazırlanan “Dünyada Gönüllülüğün Durumu Raporu” (2011), toplumun ayrılmaz bir parçası olan gönüllülüğün evrenselliğini, faaliyet alanlarını, kapsamını ve gönüllülüğün barış ve kalkınmadaki rolü ve katkısını ele almıştır. Birleşmiş Milletler Gönüllü Programı, dünya çapında barış ve kalkınmaya gönüllülük yoluyla katkı sağlayan, tüm insanların gönüllü katılımı için fırsatlar geliştiren Birleşmiş Milletler kuruluşudur (Birleşmiş Milletler Gönüllüleri, 2014). Birleşmiş Milletler, oldukça farklı sosyal ve kültürel koşullarda rastlanan gönüllülük faaliyetlerini tanımlarken “büyük şemsiye” yaklaşımını benimsemiştir. 2001 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda kabul edilen tanımda, gönüllü faaliyetin üç kriteri bulunmaktadır. Birincisi, gönüllülüğün yasanın ya da bir sözleşmenin dayattığı bir yükümlülük değil, kişinin özgür iradesi içinde gerçekleştirdiği bir faaliyet olması, ikincisi, faaliyetin finansal bir karşılık bekleyerek yapılmaması, sonuncusu ise faaliyetin kamu yararına olmasıdır. Bununla birlikte, gönüllü faaliyet olarak gerçekleşen birçok düzenli olmayan bireysel edim mevcuttur. Birleşmiş Milletler’in tanımı kapsamında afet ve acil

durumlar haricinde düzenli olarak gerçekleşen gönüllü faaliyetler üzerinde durulmaktadır (State of the World's Volunteerism Report, 2011).

Günümüz dünyasında teknolojik gelişmelerle birlikte gönüllülüğün yeni biçimler aldığını ve gönüllülük faaliyetlerinin arttığını görmekteyiz. Mobil iletişim tekniklerinin kullanılması bunlardan biridir. Mikro-gönüllülüğün bir biçimi olan kısa mesajla iletişim hizmeti sık sık bilinç yaratmak, seçeneklere dair bilgi paylaşımında bulunmak ve kamu hizmetlerini denetlemek için kullanılarak, bilgi üretimi ve paylaşımına katkıda bulunmaktadır. Çevrimiçi gönüllülük olarak da adlandırabileceğimiz internet aracılığıyla gönüllülük, belirli bir mekân ve zamana bağlı olma zorunluluğunu ortadan kaldırarak gönüllü katılıma esneklik getirmiştir. Sosyal medya siteleri aracılığıyla bilgi paylaşımı insanların farklı mekânlardan bir araya gelmelerine imkân tanıyarak gönüllülüğü kolaylaştırmaktadır. Avrupa Birliği Gönüllüleri Çevrimiçi Gönüllülük Hizmeti internete dayanan sanal topluluklara örnek olarak gösterilebilir. Bir diğer kavram da uluslararası gönüllülük kavramıdır. Küreselleşme sürecinde bu kavram da yeni biçimler almaya başlamıştır. Genelde kısa dönemleri kapsayan gönüllü turizmi (volun-tourism) ya da öğrencilerin boş yıllarını gönüllü faaliyetlerle geçirmesi yeni oluşum biçimleridir. Sivil toplum kuruluşları, üniversiteler gibi çeşitli kurum ve kuruluşlar da uluslararası düzeyde gönüllü faaliyetlere katılımı kolaylaştırmaktadır (State of the World's Volunteerism Report, 2011).

Türkiye'de gönüllülük tanımını belirleyen ve gönüllü yönetimi konusunda sivil toplum kuruluşlarının sorumluluklarının çerçevesini çizen yasal bir mevzuat bulunmamaktadır. Türkiye'de üzerinde uzlaşmış yasal bir gönüllülük tanımı bulunmasa da sivil toplum kuruluşlarının oluşturdukları gönüllülük tanımlarında bazı ortak noktalar bulunmaktadır. Maddi ya da herhangi bir çıkar beklentisinde olunmaması, toplumsal yarara hizmet eden faaliyetler olması, kişinin kendi isteği doğrultusunda gerçekleşmesi ortak noktalar arasında sıralanabilir (TÜSEV, 2013: 75).

2.2. Gönüllü Faaliyetlerin Toplum ve Birey Üzerine Etkileri

İnsan kaynağı, bir ulusun gerçek değeridir. İnsan kaynağının gönüllü faaliyetler aracılığıyla geliştirilmesi, hem bireyler hem de toplumlar için güven ve dayanışmayı güçlendirerek çeşitli etkilere sahiptir. Gönüllü faaliyetler, bireylerin yetenek gelişiminde, takım çalışmasını ve yardımlaşmayı öğrenmesinde, yeni yaşam deneyimleri kazanmasında, organizasyon yapmayı öğrenmesinde, değişik kurumları tanımada, değer yargılarının gelişmesinde ve de özgüveninin artmasında önemli fırsatlar sunar (UNV, 2014). Bireyler gönüllülük faaliyetlerinde bulunarak aidiyet hissi yaşarlar ve kendi hayatlarına yön vermiş olurlar. Gönüllülük bireylerin yaşadıkları toplumda söz almasının da bir yoludur (State of the World's Volunteerism Report, 2011). Özellikle genç bireyler için gönüllülük, iyi bir öğrenme yoludur. Gençlerin gönüllülük yoluyla elde ettiği kişisel beceri ve yetkinlikler, gençlerin mesleki gelişimine de katkıda bulunarak iş bulmalarını kolaylaştırabilecektir (Bağcı, 2013: 48). Bireylerin, beceri paylaşımı, sosyalleşme, toplumsal bir ihtiyaca aktif bir katılımcı olarak çözüm bulma, belirli bir konuda deneyim kazanma, toplumsal sorumluluğu yerine getirme, kendini iyi hissetme, sivil toplum kuruluşunun insan kaynağı ihtiyacını karşılama, yeni bir çevre ve toplumsal konum edinme gönüllü olma nedenleri arasında sıralanabilir (Özel Sektör Gönüllüler Derneği, 2009:5).

Gönüllülük bireysel katkıların yanı sıra bireylerin yaşadıkları çevrede değişim yaratmasında önemli bir araç olarak toplumsal kalkınmaya da katkı sağlar. Bir ülkede gönüllülük kapsamında yapılan işlerin maliyeti düşük olurken, sağladığı ekonomik ve toplumsal veya ekonomik ve insani kalkınma hedeflerine yaptığı katkı yüksek olabilmektedir. Gönüllülüğün ekonomik değerinin karar verme süreçlerinin yönlendirilmesinde önemli olmasının yanında, gönüllülük toplumun ortak sorunlarına çözüm bulunması ve toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi açısından da önemlidir. Bu açıdan gönüllülük ve sivil toplum kuruluşlarına katılım, dezavantajlı kişilerin içinde buldukları topluma katılımlarını sağlayan toplumsal sermaye olarak görülebilir (Aydınlığıl, 2013: 36-37).

Clary ve Snyder'in "işlevselci yaklaşım" adını verdikleri bir modele göre de gönüllülüğün altı ana işlevi bulunmaktadır. Bu işlevlerden ilki, bireyin toplumdaki diğer bireylerin refahını ne kadar umursadığıyla ilgili olan "değerler" işlevidir. İkincisi, gönüllülük faaliyetlerinin "anlama" işlevidir. Öğrenmek, uygulama, yetenekler kazanmak bu tanıma dâhildir. Üçüncüsü, kariyerle ilişkili olan gönüllülük faaliyetlerinin bireyin kariyerine ve meslek yaşantısına katkıda bulunmasını gerektirmesidir. Gönüllülüğün dördüncü işlevi, toplumsal olarak nitelendirilmektedir. Toplumun bireyler üzerinde gönüllülük yapması ile ilgili baskısı, bireyleri gönüllü davranışlara itebilir. Beşincisi, gönüllülüğün bireysel işlevidir. Bireyler diğer bireylerden daha şanslı oldukları için kendilerini kötü hissedebilir ya da kendi sorunlarından uzaklaşmak için gönüllü faaliyetlere yönelebilirler. Son olarak, bireylerin gönüllülük yaptıkça kendilerine olan güveninin artması ve kendilerini gelişmiş hissetmeleri işlevidir. Chacon ve Vecina ise, Clary ve Snyder'in işlevselci yaklaşımını temel almakla birlikte, ek olarak bir gönüllünün kurum içinde kalma eğilimini gönüllülüğün aldığı tatminin belirlediğini söylemektedir. Buna göre, kurumun işleyişi de gönüllü tatminini belirlemektedir (Erdoğan, 2012: 47).

Gönüllü faaliyetlerin bireye ve topluma yaptığı katkıların varlığına rağmen, gönüllülük faaliyetlerine ayrılan süre ülkeden ülkeye değişmektedir. İngiltere merkezli Charities Aid Foundation tarafından 2014 yılında yayımlanan, 135 ülkenin nakdi bağış oranı, gönüllülük faaliyetlerinin süresi ve tanımadığı birine yardımda bulunma oranlarının belirtildiği Dünya Bağışçılık Endeksi raporunda, Türkiye genel sıralamada 128. Sırada yer almaktadır. Gönüllü faaliyetlere katılma süresi esas alındığında ise Türkiye, 132. sırada bir başka deyişle 135 ülke arasında sondan 3. sırada yer almaktadır. Türkmenistan, Mynmar, Sri Lanka ilk üç sırada yer alan ülkelerdir (World Giving Index, 2014).

Yerel, ulusal ve uluslararası düzeylerde gönüllülüğün artırılması bireysel katkının yanı sıra topluma da katkıda bulunacaktır. Gönüllülük bireylerin kişisel gelişimine ve toplumsal yapıdaki önemli rolünün yanı sıra STK çalışmalarına da önemli bir katkı yapmaktadır. Bununla birlikte, gönüllülük sadece sivil toplum

kuruluşlarında gerçekleşmemektedir. Kamu ve özel sektörün de gönüllü faaliyetleri bulunmaktadır. Özel sektör de gönüllü faaliyetlerde bulunmayı teşvik eden şirketlerin sayılarında artış yaşanmaktadır.

3. SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINDA GÖNÜLLÜLÜK

3.1. Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülüğün Önemi

Sivil toplum, sosyal, ekonomik ve siyasi alanı kapsayan zengin ve renkli bir içeriğe sahiptir. Bu özelliğinden dolayı sivil toplum ile ilgili herhangi bir tanımın verilmesinin yersiz olacağı ileri sürülmektedir. Nitekim literatürde de sivil toplumun üzerinde uzlaşma sağlanmış tek bir tanımı bulunmamaktadır (Dalay ve Çebi, 2009: 264). Öte yandan sivil toplum temelde devletten bağımsız olarak bireylerin oluşturduğu toplulukların alanını ifade etmektedir (Çaha, 2000: 9). Bir terazinin iki kefesi olarak düşünülürse terazinin bir kefesinin ağır gelmesi diğerinin hafif gelmesi sonucunu doğuracaktır. Dolayısıyla devletin siyasal, kültürel, sosyal ve iktisadi alandaki faaliyetlerinin sınırlandırılması sivil toplumun faaliyet alanını genişletecektir (Çaha, 1999: 72). Sosyal kulüpler, meslek örgütleri, çevre örgütleri, insan hakları örgütleri vb. şekilde örneklendirilebilecek çeşitli alanlardaki örgütlenmeleri kapsayan “kar amacı gütmeyen”, “gönüllü”, “sivil toplum”, “üçüncü yada bağımsız sektör” olarak nitelendirilen bu alan; örgütlü, devletten ayrı bir şekilde kurumsallaşmış, kar amacı gütmeyen, özerklik ve gönüllülük esaslarında ortaklaşan değerlere sahiptir (Salamon vd., 1999: 3-4).

Kurumsal yapıların toplumsal sorunları ve artan talepleri karşılama noktasında yetersiz kalması örgütlenme özgürlüğünün önünü açarak bireyleri belirli amaçlar etrafında kolektif hareket etmeye yöneltmiştir. Bu sayede oluşan sivil toplum kuruluşları yönetimin her aşamasına ortak olma taleplerini de öne çıkarmaya başlamıştır (Öner, 2001: 60). Böylelikle sivil toplum demokrasinin gelişimi ve sürdürülmesinde önemli bir araç haline gelmiştir. Zira, devlet dışı sosyal gruplar olarak sivil toplum, sorunların çözümüne katılmaktadır. Çoğulcu bir kamusal alanın ortaya çıkmasına kurduğu sivil ağlarla temel oluşturan sivil toplum, söz konusu kamusal alanda politik kararları etkilemeye çalışmaktadır. Böylelikle

demokrasinin gelişmesinde rol üstlenen sivil toplum, farklılıkları barındıran, çıkarları birleştiren, güven ve bağımlılık ekseninde temellenmiş, toplum amaçlarının gelişmesine katkıda bulunan örgütsel bir alan olarak nitelendirilebilir (Akkaş ve Tekir, 2013: 159).

Buradan hareketle sivil toplumun gelişmesi için örgütlülüğün gönüllü birliktelik ilkesi temelinde inşa edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bireyin kendisi için meşru bir hak olarak gördüğü bu örgütlülüğe kendi rızası ile katılımı sivil toplumun oluşumunu ifade etmektedir. Bu bağlamda gönüllülük esasına dayanmayan örgütler³ sivil toplumun kapsamı içinde değerlendirilmemektedir. Dolayısıyla da, sadece örgüt olma niteliği sivil toplum için yeterli olmamakta, gönüllü birliktelik ilkesi çerçevesinde örgüte girip çıkmanın bireyin iradesine bırakılmış olması gerekmektedir. Dolayısıyla sivil toplumun en önemli kriteri olan gönüllülük ilkesine sahip geleneksel, moderne, dini, kültürel, etnik, ekonomik ve cinsiyet temelli örgütlenmeler birer sivil toplum kuruluşudur (Çaha, 2000: 62-63).

Sivil toplum kuruluşlarına gönüllü katılım ve geniş bir gönüllü taban öncelikle sivil toplum kuruluşunun çalışma alanının genişlemesi açısından önemli bir güçtür. Bu duruma paralel olarak sivil toplum kuruluşunun maddi olanakları ile sahip olamayacağı bu insan gücünün kullanımı sivil toplum kuruluşlarını daha sivil ve toplumsal kılmaktadır. Zira gönüllüler sivil toplum kuruluşları için kaynak yaratmaktan yönetime destek olmaya, toplum içinde katılımcılığı özendirmekten kuruluşların başarısı adına birçok rol üstlenmektedir. (Özel Sektör Gönüllüler Derneği, 2009: 5). Öyle ki, özellikle geniş kitlelere ulaşmayı amaçlayan sivil toplum kuruluşları faaliyetlerinin gönüllülerin desteği olmadan gerçekleşmesi zor görünmektedir. (Sivil Toplum Geliştirme Programı, 2004: 51). Dolayısıyla, söz konusu kuruluşlar bireylerin başarıya ulaşmak için kolektif hareket etmesinin bir sonucudur (Çotuksöken, 1998: 36).

Net bir ifade ile gönüllü destek sivil toplum kuruluşlarının başarısının bir göstergesidir. Gönüllüler hizmet ve çalışmaların toplum tarafından görülmesini

³ Söz gelimi bireyin doğuştan kendi iradesi dışında mensubu olduğu aşiret gibi örgütler şekli anlamda sivil topluma benzese de sivil toplum olarak kabul edilemez.

A. YÖNTEN BALABAN – İ. ÇOBAN İNCE

sağlayarak sivil toplum kuruluşunun tanınırlığını artırır. Bu sayede gönüllüler toplum ile sivil toplum kuruluşu arasında köprü görevini üstlenmiş olmaktadır. Gönüllüler sivil toplum kuruluşlarına vermiş oldukları destek ile hem hizmetlerin daha etkili sunulmasına yardımcı olmakta hem de kısıtlı bütçelerle yürütülen projelerin hayata geçirilmesinde rol oynamaktadır. Gönüllülerin desteği sivil toplum kuruluşlarında profesyonel olarak çalışan ekip için de bir motivasyon kaynağıdır. Bununla birlikte nitelikli bireylerin gönüllü olarak sivil toplum kuruluşlarına katılımı çalışmaların verimliliğini, etkisini ve kalitesini olumlu yönde etkilemektedir (Özel Sektör Gönüllüler Derneği, 2009: 6). Bu sayede de gönüllüler, sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarını yönlendirme noktasında etkili olmaktadır (Sivil Toplum Geliştirme Programı, 2004: 50).

Öte yandan bireylerin sivil toplum kuruluşlarından maddi çıkar elde etmeyi amaç edinmeleri sivil toplumun mantığına da ters düşmektedir. Kişisel maddi çıkarlar söz konusu olduğunda kuruluş açısından belirlenen amaçlarda sapma olasılığı söz konusu olabilmektedir (Atiker, 2002: 8). Nitekim böyle bir durumda sivil toplum kuruluşlarına temel olan bireylerin kendi iradeleri ile hiçbir çıkar gözetmeden belli konularda sorumluluk üstlenerek faaliyette bulunması söz konusu olmayacaktır.

STK'lar gönüllü faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde önemli kuruluşlar olmakla birlikte, sosyal haklar bağlamında eleştirilmiştir. Türkiye'de 1980'ler sivil toplum ve gönüllülük kavramlarının gelişiminde önemli bir dönem olmuştur. Sosyal devletteki çözüme, devletin küçülmesi, eğitim, sağlık gibi alanlarda STK'ların hizmet üretmeye başlamasına neden olmuştur. 1990'lı yıllarla beraber STK'lar yönetime yurttaşların demokratik katılımlarını sağlayacak bir mekanizma olarak tanımlandılar. 2000'li yıllarda sosyal haklar bağlamında kamu tarafından yapılması gereken hizmetlerin STK'lar ve gönüllüler tarafından yapılması sosyal haklarda neden olduğu erozyon nedeniyle eleştirilmiştir (Yurttagüler, 2015: 18-25). 2000'li yıllardan itibaren gönüllü sayısındaki artış, gönüllü yönetimi konusunu da STK'lar için önemli hale getirmiştir.

3.2. Gönüllü Yönetimi: Motivasyon

Günümüzde gönüllü bireylerin yüksek motivasyona sahip, daha eğitilmiş, daha yetenekli ve geçmiş yıllara göre daha profesyonel olması ve gönüllülerin yaşam kalitesine verdikleri değer ile birlikte toplumu yeniden inşa etme, yenileme sorumluluğu gönüllü yönetiminin özel bir form haline gelmesinde etkili olmuştur (Flood vd., 2005: 80). Genel bir tanımlama ile gönüllü yönetimi gerek gönüllüler gerekse sivil toplum kuruluşları açısından verimli bir ilişki yürütmek amacıyla bir iletişim ve geri bildirim temelinde şekillenen, yönetişim anlayışı ile yürütülen bir süreci ifade etmektedir (Özel Sektör Gönülleri Derneği, 2009: 6). Dolayısıyla sivil toplum kuruluşları gönüllü yönetimini başarıyla gerçekleştirdikleri oranda sahip oldukları misyonlarını da başarılı bir şekilde gerçekleştirme imkânına sahip olmaktadır (Özmutaf, 2007: 3).

Genel bir değerlendirme ile sivil toplum kuruluşlarında gönüllü yönetimi süreci; kurumda yapılacak işlerin belirlenmesi ve plânlama, gönüllü bulma ve gönüllüleri kuruma çekme⁴, gönüllülerin kuruma oryantasyonu⁵, görevlendirme⁶, gönüllü eğitimi ve yetiştirilmesi⁷, gönüllülerin motivasyonu⁸, kayıtlama ve raporlama⁹, gönüllülerin çalışmalarının değerlendirilmesi¹⁰ ve ödüllendirme¹¹

⁴ Kuruma gönüllü çekme aşaması “Bizim gönüllümüz kimdir/kim olabilir?” sorusunun cevaplandırılmasıyla başlamaktadır. Ardından söz konusu kişileri kuruma hangi motivasyon ile çekileceğinin cevabı aranır. Kurum gönüllülerle ilişkilerinin sağlıklı işlenmesi adına bir hazırlık aşaması belirlemelidir. Kurumun gönüllü çekme amacıyla daha önce denemiş olduğu yöntemler de kullanılabilir. Gönüllü çekme noktasında önemli bir nokta bire bir ilişkilerinin etkinliğidir. Zira yakınların, dostların, akrabaların teşviki ve kuruluşun medyadaki tanınırlığı gönüllü çekme noktasında oldukça önemli faktörlerdir.

⁵ Gönüllünün kurum hakkında ilk izlenimini edindiği faaliyetlerdir. Dolayısıyla gönüllünün zihninde kurum ile ilgili olarak oluşabilecek kötü bir izlenim kalıcı izler taşıyabilir. Dolayısıyla kurumun misyonu ve vizyonu başta olmak üzere temel bilgilerin gönüllüye aktarılması gerekmektedir.

⁶ Görevlendirme yapılırken göreve uygun kişinin seçilmesi oldukça önemlidir. Bununla birlikte kişinin yerine getirmesinin mümkün olmadığı görevler talep edilmemelidir.

⁷ Gönüllülerin kurumda üstlendikleri görevleri daha etkin ve verimli bir şekilde yerine getirmelerine yönelik bir süreçtir.

⁸ Bu noktada en önemli unsur insanların birbirlerine güler yüzlü ve anlayış ekseninde yaklaşımıdır. Bununla birlikte gönüllülere yapılacak sürprizler, gönüllülerin fikirlerinin önemsenmesi vb. motivasyonu artırıcı bir etki ortaya çıkarır.

⁹ Gönüllülerle ilgili tüm işlerin kayıt altına alınması değerlendirme yapma noktasında önem taşımaktadır. Kayıt altına alınmayan bilgilerin geliştirilemeyeceği öne sürülebilir.

şeklinde sıralanabilir. Dolayısıyla bu sürecin işleyebilmesi için öncelikle kurumda yapılacak işler belirlenmeli ve hiyerarşik sıralama oluşturulup planlama yapılması gerekmektedir (Yaman, 2003). Bu açıdan bakıldığında sivil toplum kuruluşlarında etkin bir gönüllü yönetimi, Sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler arasında uzun süreli bir çalışma imkânını olanak sağlamaktadır. Böylelikle gönüllü yönetimi stratejik bir planlama ile sürdürülebilir bir gönüllülük programına dönüşebilir (Özel Sektör Gönüllüler Derneği, 2009: 6).

4. TÜRKİYE’DE GENÇ GÖNÜLLÜLÜĞÜ VE GÖNÜLLÜLÜK ALGISI: TEGV ÖRNEĞİ

4.1. TEGV’de Gönüllülük

TEGV, 23 Ocak 1995 tarihinde başta Suna Kıraç olmak üzere bir grup sanayici, yönetici ve akademisyen girişimi ile “devlet tarafından verilen temel eğitime destek olmak” amacıyla kurulmuştur. İlköğretim çağındaki çocuklara "okul dışı eğitim desteği" vermeye odaklanan ve yıllar içinde Türkiye'nin eğitim alanında faaliyet gösteren en yaygın sivil toplum kuruluşu olan TEGV, 2009 yılında Bakanlar Kurulu tarafından "izin almadan yardım toplama" hakkına sahip vakıflardan biri olarak tanınmıştır. TEGV'in amacı; İlköğretim çağı çocuklarımızın Cumhuriyetimizin temel ilke ve değerlerine bağlı, akılcı, sağduyulu, özgüven sahibi, düşünen, sorgulayan, kendi iç yaratıcılığını harekete geçirebilen, barışçı, farklı düşünce ve inançlara saygılı, insan ilişkilerinde cinsiyet, ırk, din, dil farkı gözetmeyen bireyler olarak yetişmesine katkıda bulunacak eğitim programları ile etkinlikler oluşturmak ve uygulamaktır. TEGV, oluşturduğu özgün eğitim programlarını ülke genelinde kurduğu Eğitim Parkları, Öğrenim Birimleri, Ateşböceği Gezici Öğrenim Birimleri, İl Temsilcilikleri ve 'Sosyal Etkinliklere

¹⁰Gönüllülerin yaptıkları işler ekseninde göstermiş oldukları performansın yorumlanmasıdır. Gönüllüler sivil toplum kuruluşlarına girerken herhangi bir olumlu değerlendirmeyi amaçlamadıkları için bu aşama özünde zor bir iştir. Bunun yanı sıra, kurum işleyişi açısından önen taşımaktadır.

¹¹ Sivil toplum kuruluşlarının gönüllüler için hazırlanmış olduğu teşekkür notu, plaket, sertifika, hediye, tebrik kartları vs. ödüllendirme kapsamına girmektedir. Ödüllendirme gönüllü ile kurum arasındaki bağı güçlendirmede önem taşımaktadır.

Destek Protokolü' kapsamında ilköğretim okullarında, gönüllüleri aracılığı ile hayata geçirmektedir (TEGV Hakkında, 2014).

4.2. TEGV’de Gerçekleştirilen Mülakat Sonuçları

Mülakatlarımız, Türkiye geneline yayılmış olan TEGV Eğitim Park¹²,larında ücretli olarak çalışan on gönüllü sorumlusu ve bu birimlerde gönüllülük faaliyetlerinde bulunan 92 tane gönüllü genç ile gerçekleştirilmiştir. Etkinlik birimlerinde görüşme yapacağımız kişilerle Eğitim Programları ve Saha Operasyonları Yönetimi Gönüllü Koordinasyon Yönetimi¹³ aracılığıyla iletişim kurularak, gönüllü sorumlularıyla elektronik posta yoluyla, diğer gönüllü gençlerle de çevrimiçi anket yazılımı ile görüşmeler yapılmıştır.

Türkiye geneline yayılmış olan TEGV Birimleri açısından herhangi bir ayrıma gidilmemiştir. Dolayısıyla geniş bir çerçevede gönüllü katılımı sağlanmıştır. Mülakatımıza katılan gönüllülerin tamamına yakını ön lisans, lisans, yüksek lisans öğrencisi veya mezunudur. Mülakatımıza katılan gönüllülerin yaş dağılımı genel olarak 18-24 arasında değişmektedir.

4.2.1. Eğitim Parklarında Gönüllü Sorumlularıyla Gerçekleştirilen

Mülakat Sonuçları

Gönüllülüğün tanımı, gönüllü gençlerden beklentiler, bireylerin gönüllü faaliyetlerde bulunmasının nedenleri, Türkiye’de gönüllülük düzeyinin düşük olmasının nedenleri, gönüllü sayısının artmasının sağlayacağı toplumsal faydalar, gönüllü faaliyetlerde bulunmanın gençlere, çocuklara ve TEGV’e kazandırdıklarıyla ilgili hazırladığımız mülakat sorularına verilen yanıtlar aşağıda tablolastırılmıştır. Eğitim parklarında 150-500 arasında gönüllü bulunmaktadır.

Mülakat sorularımızdan ilki, gönüllülüğün tanımındaki ana unsurlar olmuştur. Gönüllülüğün tanımındaki ana unsurların özellikle “sorumluluk” üzerinde

¹² TEGV’in İstanbul’da iki, Ankara, Antalya, Eskişehir, Gaziantep, İzmir, Samsun, Şanlıurfa ve Van’da birer adet olmak üzere toplam 10 Eğitim Parkı bulunmaktadır.

¹³ TEGV Eğitim Programları ve Saha Operasyonları Yönetimi Gönüllü Koordinasyon Yöneticisi Sayın Simay Kardeş

A. YÖNTEN BALABAN – İ. ÇOBAN İNCE

yoğunlaştığını görmekteyiz. Bunun yanı sıra, karşılık beklenmemesi, fayda sağlama, paylaşım, güler yüz, sevgi diğer cevaplar arasında yer almaktadır.

Gönüllü gençlerden beklentilerin neler olduğu sorusuna verilen cevaplar, gönüllü gençlerden beklentilerin daha çok gönüllü faaliyetlerde bulunurken sorumluluk sahibi olmaları gerektiği noktasında yoğunlaşmaktadır. Ayrıca gençlerin faaliyetlerinde süreklilik göstermesi, aidiyet hissetmesi, manevi tatmin sağlaması, enerjik olması verilen diğer cevaplar arasında yer almaktadır.

Gençlerin gönüllü faaliyetlerde bulunmasının nedenlerine yönelik cevaplarda, gençlerin gönüllü faaliyetlerde bulunmaları neticesinde sosyalleşeceği, sosyal sorumluluk üstleneceği ve kişisel gelişimlerinin olumlu yönde etkileneceği inancı öne çıkmaktadır. Bununla birlikte manevi duygular da Eğitim Parkı sorumlularına göre gençlerin gönüllü faaliyetlerde bulunmalarında öne çıkan önemli faktörlerdendir.

Türkiye’de gönüllülük oranının düşük olmasıyla ilgili nedenlere ilişkin verilen cevapların toplumsal sorumluluk bilincinin eksikliği üzerinde yoğunlaştığını görmekteyiz. Ayrıca, gönüllülük bilincinin ve farkındalığın yetersiz olması, toplumdaki sosyo-ekonomik imkânlardaki eksiklikler, sivil toplum kuruluşlarına duyulan ön yargı diğer nedenler arasında sıralanmaktadır.

Gönüllü sayısının artmasının sağlayacağı toplumsal faydalara yönelik verilen cevaplar, gönüllü sayısının artması ile birlikte bilincin yükseleceği, bu sayede daha sorumlu, duyarlı, birlikte hareket eden bireylerin toplumda niceliksel olarak çoğalacağına duyulan inanç çerçevesinde şekillenmektedir.

Gönüllü faaliyetlerin gençlere, çocuklara ve TEGV’e kazandırdıklarına ilişkin cevaplarda, gönüllü faaliyetlerin gençlere en önemli katkıları arasında sorumluluk bilincini geliştirmesi, duyarlılık, dayanışma ruhu, manevi tatmin ve mutluluk, sosyalleşme, kendine ve topluma yararlı bir birey olma, özgüven, iletişim becerisi ve yaratıcılık gibi katkılar sayılmıştır. Gönüllü faaliyetlerin çocuklara katkısı konusunda ise özgüven, sevgi-saygı, sosyalleşme, eğitime katkı, sosyal, zihinsel, duygusal gelişime katkı, yaşam becerisi kazanma, yaratıcılık gibi cevaplar

sıralanmıştır. Eğitime destek, çocukların geleceğinin aydınlanmasında pay sahibi olmak ve manevi tatmin, geleceğe dair umut, gönüllü faaliyetlerin TEGV'ye katkıları arasında sayılmıştır.

Türkiye'de gönüllülükle ilgili yasal düzenlemenin olmamasının etkilerine yönelik verilen cevaplarda öne çıkan vurgu; gönüllülükle ilgili yasal bir düzenleme olmamasının gönüllü faaliyetlerin gelişimine olumsuz bir etki olarak yansıdığı yönündedir. Nitekim yasal boşluğun gönüllülük faaliyetlerinin ciddiyetini ve motivasyonu etkilediği, gönüllü faaliyetlerin ve politikaların geliştirilmesinde bir engel olduğu vurgulanmaktadır. Aynı zamanda yasal düzenlemelerin gönüllülerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlayacağı da belirtilmektedir.

4.2.2. Eğitim Parklarında Gönüllü Gençlerle Gerçekleştirilen Mülakat Sonuçları

“TEGV’de gönüllü olma nedenlerinizden en önemli üç tanesini yazar mısınız?” olarak sormuş olduğumuz sorumuza verilen cevaplar, “çocuk sevgisi” üzerine yoğunlaşmaktadır. Eğitime, çocukların geleceklerine yapılacak olan katkı, bireysel tatmin ve sosyal sorumluluk dolayısıyla hissedilen mutluluk, vakıf aracılığıyla sosyalleşme, TEGV’in sıcak ve samimi ortamı gönüllü gençlerin verdiği diğer cevaplar arasında yer almaktadır.

“Size göre gönüllülüğün tanımındaki ana unsurlardan üçünü yazar mısınız?” olarak sormuş olduğumuz ikinci sorumuza gönüllüler tarafından verilen cevaplar göz önüne alındığında gönüllülerin gönüllülüğün öncelikli ana unsuru olarak “sevgi”yi gördükleri karşımıza çıkmaktadır. Zira verilen cevapların büyük bir çoğunluğu “sevgi” temelinde şekillenmiştir. Bununla birlikte gönüllülerin vermiş olduğu cevapların öne çıkan kısmı gönüllülüğün “karşılıksız” olmasına vurgu yapmaktadır. Cevaplar doğrultusunda öne çıkan diğer unsurlar ise sorumluluk, fedakârlık/özveri, yardım/ yardımseverlik, sabır, mutluluk, paylaşmak olarak sıralanmaktadır. Dolayısıyla verilmiş olan cevaplar gönüllülerin gönüllülüğü sevgi temelinde karşılıksız bir sorumluluk ve özveri alanı olarak gördüklerini göstermektedir.

A. YÖNTEN BALABAN – İ. ÇOBAN İNCE

“İlk ne zaman ve nerede gönüllü faaliyetlere başladınız?” olarak sorduğumuz soruya gençlerin ilk gönüllülük faaliyetleri deneyimini TEGV bünyesinde yaşadığını görmekteyiz. TEGV dışında bireylerin Çocuk Esirgeme Kurumu, LÖSEV, Mamak Halkevi, hayvan barınakları gibi yerlerde ilk defa gönüllü faaliyetlere başladığını görmekteyiz.

“Gönüllülük faaliyetlerinin siz gönüllü gençlere, çocuklara ve TEGV’e kazandırdıkları size göre nelerdir? (üçer tane)” olarak sorduğumuz sorumuz üç bölümden oluşmaktadır. Sorumuzun ilk kısmı “gönüllü gençlere kazandırdıkları”dır. Bu ekseninde gönüllülerin gönüllülük faaliyetleri neticesinde gönüllü gençlerin iletişim yetisini kazandığına, bununla birlikte de sevgi ve sorumluluk duygularının geliştiğine yönelik ortaklaştığı görülmektedir. Sorumuzun ikinci kısmı “çocuklara kazandırdıkları”dır. Bu ekseninde gönüllülerin gönüllülük faaliyetleri neticesinde çocukların bilgilendirme ve öğrenme yetilerinin geliştiği noktasında ortaklaştığını görmekteyiz. Bununla birlikte gönüllülük faaliyetlerinin çocuklara güven/özgüven, sevgi aşıladığı ve çocukların sosyalleşmesi noktasında da rol oynadığı belirtilmiştir. Sorumuzun üçüncü kısmı “TEGV’e kazandırdıkları”dır. Bu noktada gönüllülerin gönüllülük faaliyetleri neticesinde TEGV’in gelişip büyüdüğüne inandıkları görülmektedir. Bu durum gönüllüler için aynı zamanda bir umut kaynağıdır.

“Türkiye’de gönüllülük oranının düşük olmasının size göre en önemli üç nedenini yazar mısınız?” olarak sormuş olduğumuz sorumuzda, gönüllü kavramı hakkında yetersiz bilgilendirilme ve bilgisizlikten kaynaklı ilgisizlik, kişiler arasında sorumluluk duygusunun yetersizliği, duyarsızlık, gönüllülüğün maddi bir karşılığı olmaması sebebiyle zaman kaybı olarak görülmesi, emek karşılığında maddi çıkar beklentisi, bireylerin üşengeçliği, sivil toplum kuruluşlarının siyasi ve dini bir görüşü savunduğu algısı, mülakata katılan gönüllü gençler arasında gönüllülük nedenlerinin düşük olma sebepleri arasında sıralanmıştır.

“Gençlerin yeterince gönüllü faaliyetlere zaman ayırdığını düşünüyor musunuz? Eğer cevabınız hayırsa neden?” olarak sorduğumuz sorumuza gönüllülerin büyük bir çoğunluğu “hayır cevabını” vermiştir. Gönüllüler bu durumun nedeni olarak

kişilerin gönüllü faaliyetlere zaman ayırmadığını /ayırmadığını ve gönüllülük/gönüllü faaliyetlerde yer alma bilincinin yerleşmemiş olduğunu görmektedirler.

“Sizce Türkiye’de en çok ihtiyaç duyulan gönüllülük faaliyet alanları nelerdir? (eğitim, çevre, çocuklar vb.)” olarak sormuş olduğumuz sorumuza cevap veren kişilerin Türkiye’de en çok ihtiyaç duyulan gönüllülük faaliyet alanları arasında, eğitim, çocuk ve çevre konuları üzerinde yoğunlaştığını görmekteyiz. Mülakata katılan gönüllü gençlerin birçoğu, eğitimde artacak gönüllülük faaliyetlerinin diğer alanları da etkileyeceğine inanmaktadırlar. Engelliler, yaşlılar, hayvanlar, kadın hakları diğer ihtiyaç duyulan faaliyet alanları arasında sıralanmıştır. İlgi çekici cevaplardan biri de, gönüllülük faaliyet alanlarından birinin kişilere enerji ve mutluluk verme üzerine olmasıyla ilgili olmuştur¹⁴.

“Gönüllülük faaliyetlerine haftada ortalama kaç saat zaman ayırıyorsunuz?” olarak sorduğumuz sorumuza gönüllülerin vermiş olduğu cevaplardan hareketle gönüllülerin haftada ortalama 2-8 saat arası gönüllülük faaliyetlerinde buldukları ortaya çıkmaktadır.

“Başka bir STK’da gönüllü faaliyetlerde bulunuyor musunuz?” olarak sormuş olduğumuz sorumuza cevap veren gönüllülerin çoğunluğu sadece TEGV’de gönüllü olmakla birlikte, LÖSEV, TEMA, AISEC, TOG, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi yerlerde de gönüllülük faaliyetlerinde yer alanlar bulunmaktadır.

5. SONUÇ

Çalışmada, gençlerin gönüllülük faaliyetlerine ilişkin algıları, TEGV örneği üzerinden ele alınarak değerlendirilmiştir. Bu noktada çalışmanın ana eksenini ve amacını oluşturan gençlerin gönüllülük algısının ve gönüllü faaliyetlere yükledikleri anlam ve önemin bileşenlerinin ortaya konması adına TEGV’deki eğitim parkı sorumluları ve gönüllü gençlerle mülakatlar yapılmıştır. Gerçekleştirilen mülakatlar ile TEGV örneği üzerinden Türkiye’deki gönüllülük

¹⁴ İnsanlara enerji verecek bir gönüllülük faaliyeti mesela palyaço olmak, bu ülkede insanların en çok mutlu olmaya, olumlu düşünmeye ihtiyacı var (8 Ocak Perşembe, 2015).

A. YÖNTEN BALABAN – İ. ÇOBAN İNCE

algısının ne olduğu, gönüllülük faaliyetlerinin kazanımları ve gönüllü faaliyetlerden beklentiler adına bir tablo ortaya çıkmıştır.

Gönüllülük, küresel düzeyde BM başta olmak üzere pek çok kuruluş tarafından ele alınan bir konudur. Kişinin özgür iradesiyle karşılık beklemezsizin toplumsal yarar adına faaliyetler gerçekleştiriyor olması gönüllülük adına yapılmış olan tanımların ortaklaştığı en önemli noktadır. Bununla birlikte yine ortaya konan tanımlamalardan hareketle denilebilir ki, gönüllü faaliyetler kişinin sosyalleşmesi, özgüveninin artmasında, kişisel bilgi ve becerilerinin artmasında önemli bir rol oynar ve bu sayede toplumsal kalkınmayı da önemli ölçüde olumlu yönde etkiler.

TEGV bünyesinde yaptığımız mülakatların sonuçları değerlendirildiğinde gerek gönüllü sorumlularının gerekse gençlerin gönüllülük kavramının genel bileşenleri üzerinde ortaklaştığını, özellikle karşılık beklemezsizin sorumluluk yüklenme ve sevgi temelinde gönüllülüğü kavramsallaştırdıkları ve bu yönde son derece olumlu anlamlar yükleyerek gönüllülük algısını benimsemiş oldukları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte gönüllü faaliyetlerin kazanımları noktasında ortaya koydukları görüşler de bu algıyı destekler niteliktedir. Dolayısıyla en önemli tespitimiz TEGV’de gönüllü olarak faaliyetlerde bulunan gençlerin gönüllülüğün kavramsal bilincine erişmiş olduğu ve bu bilinç ile karşılıksız olarak eğitim adına sorumluluklar üstlendiği yönündedir. Dolayısıyla bu tespitin tamamlayıcısı olarak da diyebiliriz ki, genç gönüllülerin gönüllülük algısı ile TEGV’in beklentileri benzerlik göstermiştir.

Öte yandan, uluslararası yayımlanan raporlardan hareketle Türkiye’de gönüllülük faaliyetlerine katılımın düşük olduğu bilinmektedir. Mülakat sonuçları da bu durumu yinelemiş ve gönüllü katılımın düşük olmasının sebepleri arasında gönüllü faaliyetler ile ilgili bilgi/bilgilendirme yetersizliği konusunu öne çıkarmıştır. Burası oldukça önemlidir. Zira, toplumsal kalkınma adına önemli bir rol ile yüklenmiş olan gönüllü faaliyetlerin bilgi/bilgilendirme yetersizliği sebebiyle gerektiği ölçüde işlev yerine getirememesi sivil toplum adına önemli bir kayıptır. Bu noktada STK’ların bilgilendirmeye yönelik çalışmalarını yaygınlaştırması önemle gerekmektedir. STK’lara gönüllü katılım ve geniş bir

gönüllü taban öncelikle sivil toplum kuruluşunun çalışma alanının genişlemesi ve bu sayede de STK'ların etkinliği açısından önemli bir güçtür. Sonuçta STK'ların maddi olanakları ile sahip olamayacağı bu insan gücünün kullanımı sivil toplum kuruluşlarını daha sivil ve toplumsal kılmaktadır. Zira gönüllüler sivil toplum kuruluşları için kaynak yaratmaktan yönetime destek olmaya, toplum içinde katılımcılığı özendirilmekten kuruluşların başarısı adına birçok rol üstlenmektedir. Mülakatımıza katılanlar da, TEGV'e gönüllü katılımının artmasını, TEGV'in geleceği açısından bir umut kaynağı olarak görmüştür. Ayrıca yapılan görüşmelerde bazı STK'ların siyasi, dini amaçlarla faaliyetlerde bulunmasının gönüllülük faaliyetlerine zarar verebileceği üzerinde de durulmuştur. Böyle bir görüş gençlerin gönüllü faaliyetlere katılımıyla demokrasinin gelişmesine, bireysel ve toplumsal gelişmeye katkıda bulunan, çıkar beklentisi olmayan gönüllülük faaliyetlerinin amacından sapmasına neden olacaktır.

KAYNAKÇA

AKKAŞ, H.H., TEKİR, O. (2013), *Demokrasinin Gelişmesi ve Sürdürülebilirlikte Sosyal Sermaye*, Kadim Yayınları, Ankara.

ATİKER, E. (2001), "STK'larda Örgüt İçi Demokrasi ve Gönüllülük Konusunda Bilimsel Yaklaşımlar", *STK'larda Gönüllülük ve Gençlik*, Tarih Vakfı, İstanbul, 4-11.

AYDINLIĞIL S. (2013), "Sosyal Politika Geliştirmede Yeni Bir Alan: Gönüllülük, Türkiye'de Gönüllülük- Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi", www.tr.undp.org/content/dam/turkey/docs/Publications/mdgs/Turkiyedegonulluluk.pdf, (10.12.2014).

BAĞCI, G. (2013), "Genç Gönüllülüğü: Kişisel ve Sosyal Kalkınmaya Giden Çift Yönlü Yol, Türkiye'de Gönüllülük- Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi", www.tr.undp.org/content/dam/turkey/docs/Publications/mdgs/Turkiyedegonulluluk.pdf, (10.12.2014).

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÖNÜLLÜLERİ. (2014), <http://www.un.org.tr/v3/vp/bm-tuerkiye/bm-goenuellueleri.php>, (14.12.2014).

ÇAHA, Ö. (1999), *Sivil Toplum Aydınlar ve Demokrasi*, İzyayınçılık, İstanbul.

ÇAHA, Ö. (2000), *Aşkın Devletten Sivil Topluma*, Gendaş Kültür, İstanbul.

A. YÖNTEN BALABAN – İ. ÇOBAN İNCE

ÇOTUKSÖKEN, B. (1998), “Sivil Toplum Kuruluşları Kavramlar”, *Üç Sempozyum Sivil Toplum Kuruluşları*, Tarih Vakfı, İstanbul, 35-37.

DALAY, İ., ÇEBİ, S. S. (2009), “The NGOs in Turkey, A Historical and Alternative Perspective”, *VI. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi Bildiriler Kitabı*, Pozitif Matbaacılık, Çanakkale, 263-275.

ERDOĞAN, E. (2012), *TEGV Gönüllülük Araştırmaları*, <http://www.tegv.org/i/Assets/pdf/Arastirmalar/TEGVGonullulukArastirmalari.pdf>, (15.12.2014).

FLOOD, J., GARDNER, P. E., YARRELL, K. (2005), “Managing Volunteers: Developing and Implementing an Effective Program”, *Proceedings of the 2005 Northeastern Recreation Research Symposium*, 80-89.

ÖNER, Ş. (2001), Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Demokrasi ve Katılım Algılamaları, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 10(2), 51-67.

ÖZEL SEKTÖR GÖNÜLLÜLER DERNEĞİ. (2009), <http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/g/o/gonulluluk2.pdf>, (14.12.2014).

ÖZMUTAF, N. M. (2007), “Sivil Toplum Kuruluşlarının Misyonları Gerçekleştirmede İnsan Kaynaklarının Rolünün Gönüllü Yönetimi Yaklaşımları Bağlamında İncelenmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Doktora Tezi, Isparta.

SALAMON, L. M., ANHEIER, H. K. and Associates. (1999), “Civil Society in Comparative Perspective”, *Global Civil Society Dimensions of the Nonprofit Sector*, USA, 3-39.

SİVİL TOPLUM GELİŞTİRME PROGRAMI. (2004), *Sivil Toplumcunun El Kitabı*, (Ed. Nafiz Güder), Ankara.

STATE OF THE WORLD’S VOLUNTEERİSM REPORT. (2011), *Universal Values For Global Well-being*, http://www.unv.org/fileadmin/docdb/pdf/2011/SWVR/English/SWVR2011_full.pdf, (12.12.2014).

TEGV Hakkında, <http://www.tegv.org/tegv-hakkinda>, (15.12.2014).

TÜSEV. (2013), Sivil Toplum İzleme Raporu 2012, <http://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/SivilToplumIzlemeRaporu2012.pdf>, TÜSEV Yayınları, Mart 2013, İstanbul, (12.12.2014).

UNV. (2014), <http://www.tr.undp.org/content/turkey/en/home/ourwork/partners/un-volunteers/>, (12.12.2014).

WORLD GIVING INDEX. (2014), A Global View of Giving Trends, Charities Aid Foundation, https://www.cafonline.org/pdf/CAF_WGI2014_Report_1555_AWEB_Final.pdf, (15.12.2014).

YAMAN, Y. (2003), “Gönüllülük Psikolojisi ve Gönüllü Yönetimi”, *Sivil Toplum Dergisi*, <http://www.siviltoplum.com.tr/?ynt=icerikdetay&id=134>, (10.12.2014).

YURTTAGÜLER, L. (2015), “Gönüllülük ve Vatandaşlık Kavramı”, *Türkiye’de Gönüllülük-Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi*, <http://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/Gonulluluk.pdf>, (15.05.2015).